

МОРОЗОВ О. А.

здобувач
(Науково-дослідний інститут
публічного права)

УДК 342.951

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.5.72>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ УКРАЇНИ

В статті досліджено адміністративно-правовий механізм забезпечення реабілітації та соціалізації військовослужбовців в Україні. В результаті дослідження визначено, що адміністративно-правове забезпечення реабілітації військовослужбовців – це сукупність правових норм, інститутів та процедур, що здійснюються суб'єктами державної влади для встановлення умов та надання комплексних заходів з відновлення фізичного, психологічного та соціального стану військовослужбовців, які зазнали травм, захворювань або інших наслідків служби. Адміністративно-правовий механізм забезпечення реабілітації військовослужбовців – це сукупність правових засобів, норм та інституцій, які використовуються органами державної влади та управління для організації, надання та координації реабілітаційних послуг військовим, що постраждали внаслідок війни, з метою їхнього повноцінного повернення до життя у суспільстві.

Встановлено, що механізм адміністративно-правового забезпечення реабілітації військовослужбовців являє сукупність таких елементів: 1) адміністративно-правових норм, що визначають права та обов'язки учасників процесу реабілітації військових, структуру та функції органів управління у сфері реабілітації військових, медико-соціальні стандарти, процедури ліцензування та акредитації реабілітаційних закладів, тощо; 2) форм, засобів та способів адміністративно-правового регулювання – діяльності суб'єктів суспільних відносин спрямованої на надання послуг у сфері реабілітації військових, здійснення адміністративних процедур оформлення статусу ветерана, організації, контролю та оцінювання якості надання реабілітаційних послуг; 4) видання актів застосування права – рішень органів публічної адміністрації в результаті реалізації повноважень у сфері публічного адміністрування системою реабілітації військових; 5) оскарження (адміністративного, судового) рішень, дій чи бездіяльності органів публічної адміністрації у сфері реабілітації військових; 6) застосування заходів адміністративної та дисциплінарної відповідальності (до суб'єктів публічної адміністрації) за порушення законодавства у сфері реабілітації військових, а також усунення причин та умов, які зумовили настання таких порушень.

Ключові слова: реабілітація військовослужбовців, адміністративно-правові відносини у сфері реабілітації військовослужбовців, адміністративно-правовий механізм забезпечення реабілітації та соціалізації військовослужбовців в Україні.

Morozov O. A. Administrative and legal mechanism for ensuring the rehabilitation and socialization of military personnel of Ukraine

The article examines the administrative and legal mechanism for ensuring the rehabilitation and socialization of military personnel in Ukraine. As a result of the study, it was determined that the administrative and legal mechanism for

ensuring the rehabilitation of military personnel is a set of legal norms, institutions and procedures implemented by state authorities to establish conditions and provide comprehensive measures to restore the physical, psychological and social condition of military personnel who have suffered injuries, diseases or other consequences of service. The administrative and legal mechanism for ensuring the rehabilitation of military personnel is a set of legal means, norms and institutions used by state authorities and management bodies to organize, provide and coordinate rehabilitation services for military personnel who have suffered as a result of the war, with the aim of their full return to life in society.

It has been established that the mechanism of administrative and legal support for the rehabilitation of military personnel is a set of the following elements: 1) administrative and legal norms that determine the rights and obligations of participants in the rehabilitation process of military personnel, the structure and functions of management bodies in the field of military rehabilitation, medical and social standards, procedures for licensing and accreditation of rehabilitation institutions, etc.; 2) forms, means and methods of administrative and legal regulation – the activities of subjects of public relations aimed at providing services in the field of military rehabilitation, implementing administrative procedures for registering veteran status, organizing, controlling and assessing the quality of providing rehabilitation services; 4) issuing acts of application of law – decisions of public administration bodies as a result of the exercise of powers in the field of public administration by the military rehabilitation system; 5) appealing (administrative, judicial) decisions, actions or inaction of public administration bodies in the field of military rehabilitation; 6) application of administrative and disciplinary liability measures (to public administration entities) for violations of legislation in the field of military rehabilitation, as well as elimination of the causes and conditions that led to the occurrence of such violations.

Key words: *rehabilitation of military personnel, administrative and legal relations in the field of rehabilitation of military personnel, administrative and legal mechanism for ensuring the rehabilitation and socialization of military personnel in Ukraine.*

Актуальність теми статті. Військовослужбовці – це люди, які щодня ризикують своїм життям заради нашої свободи та безпеки. Після повернення з фронту багато хто з них стикається з важкими фізичними й психологічними травмами, які змінюють їхнє життя. Реабілітація – це ключ до їхнього повноцінного відновлення, а також інтеграції в суспільство. Бойові дії часто призводять до ампутацій кінцівок, що потребують подальшого протезування й навчання користування протезами, травм хребта та черепно-мозкових ушкоджень, які впливають на рухливість та когнітивні функції; поранень м'язів та суглобів, які супроводжуються хронічним болем і вимагають довготривалої терапії; посттравматичного стресового розладу (ПТСР), що ускладнює повернення до звичного життя. Ці травми потребують не лише медичного втручання, а й довготривалої реабілітації, яка охоплює фізичний, емоційний і соціальний аспекти. На сьогодні ми можемо спостерігати тенденцію висвітлення підтримки військовослужбовців у засобах масової інформації, повідомляється про різноманітну соціальну, фінансову допомогу та підтримку таких осіб. В той же час слід визнати те, що наша країна не була цілком готова до таких викликів. Адже на сьогодні майже 50% діючих військових потребує медичної та психологічної реабілітації, за прогнозами експертів після завершення війни такої реабілітації потребуватимуть більше 130 тисяч військових. Такі виклики зумовлюють необхідність суттєво переглянути Державну політику реабілітації військовослужбовців, як в напрямку забезпечення належного публічного адміністрування цієї сфери, створення мережі реабілітаційних центрів так і щодо необхідності удосконалення нормативно-правового регулювання цієї сфери в напрямку розробки та затвердження

Державної та муніципальних програм реабілітації, відкриття (ліцензування) реабілітаційних центрів, сертифікації медичного персоналу, виділення та розподілення державних субсидій, забезпечення державного та публічного контролю за діяльністю у цій сфері.

Відтак вищезазначене вказує на необхідність систематизації та удосконалення адміністративно-правового механізму забезпечення реабілітації та соціалізації військовослужбовців України, на що і буде спрямований науковий пошук в межах даного дослідження.

Стан наукової розробки проблематики дослідження. Наукові розробки тематики адміністративно-правового регулювання реабілітації та соціалізації військовослужбовців України в тій чи іншій мірі здійснювали такі вчені як: Шостак С.Л. (досліджував особливості публічного управління у сфері реабілітації військовослужбовців Збройних Сил України у рамках єдиного медичного простору охорони здоров'я України) [1, с. 133-142], Коваль В. П. (досліджував правовий статус військовослужбовців в Україні в умовах воєнного стану, в тому числі питання реабілітації військових) [2], Назаренко О. Л. робив акцент на дослідження соціально-психологічної реабілітації військовослужбовців [3, с. 73-76], Мота А. Ф., Гринько Р. В., Петrenchенко С. А. досліджували соціальний захист військовослужбовців в умовах воєнного стану [4, с.161-166]. В той же аналіз сучасних досліджень реабілітації військовослужбовців дає можливість зробити висновок, що однією із вад розвитку системи реабілітації та соціалізації військовослужбовців в Україні є недостатній рівень адміністративно-правового забезпечення цієї сфери, що й зумовлює актуальність проведеного нижче дослідження.

На виконання мети дослідження заплановано вирішення наступних *дослідницьких завдань*: визначення поняття адміністративно-правового забезпечення у сфері реабілітації та соціалізації військовослужбовців в Україні, з'ясування сутності та змісту адміністративно-правового механізму забезпечення даної чутливої сфери суспільних відносин.

Виклад основного змісту статті. Перед тим як визначити поняття та розкрити зміст механізму адміністративно-правового забезпечення реабілітації та соціалізації військовослужбовців в Україні, потрібно навести теоретичні положення щодо розмежування понять «адміністративно-правове регулювання» та «адміністративно-правове забезпечення».

Теоретичне осмислення та авторське поняття сутності та змісту адміністративно-правового регулювання було наведено багатьма дослідниками в теорії адміністративного права, які в загальному схильні до думки, що під адміністративно-правовим регулюванням слід розглядати цілеспрямований вплив норм адміністративного права на суспільні відносини з метою забезпечення за допомогою адміністративно-правових засобів прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних та юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства та держави в цілому та в окремих її сферах зокрема. Відповідно комплекс цих адміністративно-правових засобів та інших правових явищ в сукупності становлять механізм адміністративно-правового регулювання [5, с.167].

В систематизованій теорії адміністративного права (тобто в підручниках) під адміністративно-правовим регулюванням розуміють цілеспрямований вплив норм адміністративного права на суспільні відносини з метою забезпечення прав, свобод та публічних інтересів громадян і юридичних осіб, а також нормального функціонування держави. Воно здійснюється за допомогою системи правових норм, відносин та актів, які забезпечують організацію та регулювання діяльності органів виконавчої влади та інших суб'єктів у сфері державного управління. Відповідно механізм адміністративно-правового регулювання – це засоби функціонування єдиної системи адміністративно-правового регулювання з метою забезпечення прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних та юридичних осіб, функціонування громадянського суспільства і держави [6; 7; 8].

Так, Коломоєць Т. О. зазначає, що «органічними складові частини механізму адміністративно-правового регулювання є: 1) норми права; 2) акти реалізації норм права; 3) правові відносини. Функціональні складові частини механізму адміністративно-правового регулювання у визначенні науковців охоплюють: 1) юридичний факт; 2) правова свідомість суб'єктів адміністративно-правового регулювання; 3) законність; 4) акти тлумачення норм права; 5) акти застосування норм права» [9, с. 13].

Кузьменко О.В. до структури цього механізму включає наступні елементи «(засоби): норми адміністративного права, об'єктивно виражені в законах та інших нормативних актах; адміністративно-правові відносини; акти застосування норм адміністративного права; акти тлумачення норм адміністративного права; правосвідомість; правова культура; законність» [10, с.135].

Стосовно реабілітації військовослужбовців, можна визначити, що адміністративно-правове регулювання реабілітації та соціалізації військовослужбовців в Україні охоплює діяльність суб'єктів владних повноважень з надання соціального захисту, включаючи медичну, психологічну, соціально-психологічну та професійну реабілітацію, а також соціальну підтримку під час проходження служби, під час звільнення та після нього. Ключові аспекти регулювання включають забезпечення належного медичного обслуговування, психологічної підтримки, виплати грошового забезпечення та одноразової допомоги, а також сприяння соціальній адаптації через працевлаштування та житлове забезпечення. До основних напрямків адміністративно-правового регулювання реабілітації та соціалізації військовослужбовців слід віднести: 1) медичну та реабілітаційну допомогу – військовослужбовці можуть отримувати лікування як у військових, так і в цивільних закладах охорони здоров'я, обов'язковими є довідка про обставини поранення та висновок ВЛК про потребу в лікуванні та реабілітації, психологічна реабілітація проводиться в спеціалізованих центрах, які надають допомогу на різних рівнях; 2) фінансове забезпечення – військовослужбовці, які отримали поранення в бойових діях, мають право на грошове забезпечення плюс додаткову допомогу, а також на оплату відпустки після важкого поранення; 3) соціальну адаптацію, яка включає забезпечення житлом, гарантії у сфері трудових відносин після демобілізації, а також надання різноманітних пільг; 4) правова підтримка полягає в наданні юридичних консультацій щодо оформлення інвалідності, щодо оформлення статусу учасника бойових дій, оформлення замовлення на отримання ліків та ін.

Адміністративно-правове регулювання реабілітації військовослужбовців охоплює норми, що стосуються медичної, професійної, трудової, соціальної та фізкультурно-спортивної реабілітації. Це включає встановлення процедур отримання реабілітаційної допомоги, визначення умов матеріального забезпечення та соціальних пільг, а також забезпечення належних умов для відновлення функціонування військовослужбовців після поранень, травм або захворювань, що виникли під час служби.

Основними напрямками реабілітації, що регулюються адміністративним правом слід віднести: 1) медична реабілітація – стосується відновлення здоров'я та функціонування організму, забезпечення медичного лікування та реабілітаційних заходів після травм, поранень, хвороб, що сталися під час проходження служби; 2) професійна реабілітація – передбачає допомогу військовослужбовцям, які не можуть продовжувати службу за станом здоров'я, в отриманні нових професійних навичок або перекваліфікації; 3) трудова реабілітація – спрямована на забезпечення можливості працевлаштування та повернення до активної трудової діяльності, надання трудових гарантій; 4) соціальна реабілітація – включає надання соціальних пільг, допомогу у відновленні соціальних зв'язків, а також забезпечення належного матеріального забезпечення та інших видів соціального захисту; 5) фізкультурно-спортивна реабілітація – передбачає використання спортивних методів для відновлення фізичної форми, покращення самопочуття та психологічного стану військовослужбовців. Ці напрямки охоплюють як процес відновлення фізичного та психічного здоров'я, так і процес повернення до повноцінного життя та професійної діяльності після завершення служби.

До сфери адміністративно-правового регулювання реабілітації військовослужбовців слід віднести систему правових норм, які регулюють такі напрямки як: 1) діяльність центральних органів виконавчої влади, які розробляють державні соціальні нормативи у сфері реабілітації, спираючись на наукові дослідження та співпрацюючи з реабілітаційними установами; 2) порядок здійснення медичного забезпечення – військовослужбовці отримують лікування та реабілітацію як у військових медичних закладах, так і в цивільних закладах охорони здоров'я, що підпорядковуються Міністерству оборони України; 3) проведення

військово-лікарської експертизи – військово-лікарські комісії (ВЛК) видають довідки, що підтверджують потребу військовослужбовця в лікуванні та реабілітації, що є ключовим документом для отримання послуг; 4) урегулювання діяльності реабілітаційних закладів – до цієї сфери входять лікувально-профілактичні, реабілітаційно-оздоровчі та протезні установи, які надають комплекс послуг, включаючи психологічну підтримку; 5) запровадження системи соціального захисту – адміністративно-правове регулювання реабілітації є складовою ширшої системи соціального захисту військовослужбовців, що включає належне забезпечення та трудові гарантії.

Дещо по іншому слід розуміти поняття «адміністративно-правове забезпечення», воно є більш широким поняттям ніж «адміністративно-правове регулювання». Адміністративно-правове забезпечення – це система правових норм, принципів, методів, засобів, інститутів, а також організаційно-правових заходів, які використовуються державою для регулювання та управління суспільними відносинами у сфері публічного управління. Воно спрямоване на забезпечення ефективного функціонування державного апарату, реалізацію прав та свобод громадян, а також на підтримку публічного порядку та безпеки.

Наукові позиції щодо розуміння змісту цього поняття різняться. Так, Р. Ігонін включає до поняття «адміністративно-правове забезпечення» три компоненти: адміністративно-правове регулювання, реалізацію адміністративно-правових норм та встановлені нормами адміністративного права гарантії реалізації прав людини і громадянина [11, с.42].

Чистоклетов Л., Хитра О. зазначають, що «адміністративно-правове забезпечення – це адміністративно-правова основа впливу суб'єктів державно-владних повноважень на суспільні відносини у сфері публічного управління та їх діяльність, спрямована на формування, використання й удосконалення зазначеної основи з метою реалізації цілей адміністративного права. Механізм АПЗ є системою, яку утворюють юридичні та фізичні особи, завдяки діям котрих формується, функціонує й вдосконалюється це забезпечення, а також принципи, форми, методи адміністративно-правового регулювання та управлінські технології» [12, с.175].

Шопіна І.М., розглядаючи сутнісний зміст адміністративно-правового забезпечення, доходить думки, що таким забезпеченням є «система адміністративно-правових засобів та способів і процедур їх легалізації, що здійснюється з метою створення умов для всебічної реалізації прав, свобод та інтересів людини, громадянського суспільства, суб'єктів підприємницької діяльності, а також інших суб'єктів адміністративно-правових відносин» [13, с.144]. На думку Медяник В.А. «адміністративно-правовим забезпеченням є «здійснюване державою за допомогою адміністративно-правового інструментарію (методів, способів, засобів, процедур тощо) юридичне закріплення, охорона та захист суспільних відносин у соціальній сфері, діяльність органів публічної адміністрації, спрямована на регламентацію, створення умов, фактичне втілення у життя концепції соціальної держави та гарантування реалізації громадянами їх соціальних прав» [14, с. 93].

Також слід звернути увагу на складові елементи адміністративно-правового забезпечення, або елементи механізму адміністративно-правового забезпечення. Зазвичай механізм адміністративно-правового забезпечення слід розуміти як сукупність правових норм, принципів, інститутів, форм та методів, за допомогою яких здійснюється вплив на суспільні відносини у сфері публічного управління з метою реалізації прав та свобод людини, забезпечення законності та правопорядку. Він включає в себе як правові засоби, так і організаційні та процесуальні аспекти діяльності публічної адміністрації. До таких елементів зазвичай відносять: 1) адміністративно-правові норми, тобто правила поведінки, встановлені державою, що регулюють діяльність публічної адміністрації та визначають права та обов'язки суб'єктів адміністративного права; 2) принципи адміністративного права, як основні засади, якими керується публічна адміністрація у своїй діяльності, наприклад, принцип верховенства права, законності, справедливості, обґрунтованості, тощо; 3) інститути адміністративного права, як сукупність правових норм, що регулюють певні види суспільних відносин у сфері публічного управління, наприклад, інститут адміністративної відповідальності,

інститут ліцензування, тощо; 4) форми та методи адміністративно-правового регулювання – способи впливу на суспільні відносини, що застосовуються органами публічної адміністрації, наприклад, видання нормативно-правових актів, укладання договорів, застосування примусових заходів; 5) акти застосування права – рішення органів публічної адміністрації, якими конкретизуються та реалізуються адміністративно-правові норми; 6) організаційні та процесуальні засади діяльності публічної адміністрації, які включають структуру, повноваження та порядок діяльності органів виконавчої влади, що забезпечують реалізацію адміністративно-правових норм.

Окремі автори використовуються поняття «механізм адміністративно-правового захисту», зокрема Погосян Р.Г, досліджуючи поняття та елементи механізму адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни, приходять до висновку, що під ним слід розуміти «систему правових, організаційних та інших засобів, які спрямовані на захист прав ветеранів війни на рівні публічних органів управління. Основна мета механізму – забезпечення відновлення порушених прав ветеранів війни та охорона їх прав в майбутньому. Це досягається за допомогою спеціальних правових норм, організаційних заходів, механізмів контролю за дотриманням прав ветеранів та відповідальності за порушення цих прав» [15, с.156]. Ним запропоновано виокремити наступні складові цього механізму є: 1) норми права, система законів та підзаконних нормативно-правових актів, які визначають права ветеранів війни; 2) об'єкт, суспільні відносини, що виникають під час реалізації ветеранам війни права на різноманітні види підтримки та соціального захисту, такі як пенсійне забезпечення, безкоштовне медичне обслуговування, психологічну та медичну допомогу, працевлаштування, житло та інші соціальні пільги; 3) суб'єкти, тобто організаційно-структурні формування, що становлять систему органів та установ, а також інших інститутів на які покладено захист прав ветеранів війни; 4) юридичні засоби забезпечення реалізації відповідного права, передбачають розгалужену систему правових прийомів, що використовуються державою для надання пільг та допомоги ветеранам війни. Ці засоби можуть включати пенсійне забезпечення, соціальні пільги, підтримку у працевлаштуванні, надання медичної допомоги та реабілітації, психологічну допомогу, надання вільного доступу до інформації про охорону здоров'я та інші заходи, спрямовані на забезпечення повноцінного життя ветеранів війни та їхню соціальну інтеграцію [15, с.156].

В огляду на вищезазначене можна з'ясувати, що адміністративно-правове забезпечення реабілітації військовослужбовців – це сукупність правових норм, інститутів та процедур, що здійснюються суб'єктами державної влади для встановлення умов та надання комплексних заходів з відновлення фізичного, психологічного та соціального стану військовослужбовців, які зазнали травм, захворювань або інших наслідків служби. Воно включає в себе правове врегулювання надання медичної, психологічної, соціальної та трудової допомоги, що дозволяє військовослужбовцям повернутися до повноцінного життя після поранень, захворювань або інших стресових ситуацій, пов'язаних з військовою службою.

Адміністративно-правовий механізм забезпечення реабілітації військовослужбовців – це сукупність правових засобів, норм та інституцій, які використовуються органами державної влади та управління для організації, надання та координації реабілітаційних послуг військовим, що постраждали внаслідок війни, з метою їхнього повноцінного повернення до життя у суспільстві.

Механізм адміністративно-правового регулювання реабілітації військових – це система адміністративно-правових норм, принципів, актів та юридичних засобів, які забезпечують вплив держави на суспільні відносини, пов'язані з реабілітацією військовослужбовців, а саме їх медичною, психологічною та соціальною адаптацією. Основними компоненти механізму адміністративно-правового регулювання реабілітації військових є: 1) адміністративно-правові норми – сукупність правил, що регулюють процес реабілітації військових, визначають їхні права та обов'язки; 2) нормативно-правові акти – закони та інші нормативні документи, що встановлюють порядок надання реабілітаційної допомоги, визначають компетенцію органів, відповідальних за цей процес, та встановлюють вимоги

до реабілітаційних закладів; 3) юридичні факти – конкретні події або дії (наприклад, звернення військовослужбовця по допомогу, видання наказу), які призводять до виникнення, зміни чи припинення адміністративно-правових відносин у сфері реабілітації; 4) правозастосовні акти – рішення та дії органів влади, які безпосередньо застосовують норми права для реалізації реабілітаційних прав військових (наприклад, направлення на лікування, призначення реабілітаційних заходів); 5) адміністративно-правові засоби, тобто способи впливу на відносини, які включають надання права військовослужбовцю на отримання певних видів реабілітації, покладання обов'язків на відповідні органи влади щодо надання реабілітаційної допомоги, встановлення обмежень щодо недотримання встановлених стандартів надання реабілітації.

Висновки. На підставі узагальнення вищезазначених положень приходимо до наступних висновків. Адміністративно-правове забезпечення реабілітації військовослужбовців – це сукупність правових норм, інститутів та процедур, що здійснюються суб'єктами державної влади для встановлення умов та надання комплексних заходів з відновлення фізичного, психологічного та соціального стану військовослужбовців, які зазнали травм, захворювань або інших наслідків служби. Адміністративно-правовий механізм забезпечення реабілітації військовослужбовців – це сукупність правових засобів, норм та інституцій, які використовуються органами державної влади та управління для організації, надання та координації реабілітаційних послуг військовим, що постраждали внаслідок війни, з метою їхнього повноцінного повернення до життя у суспільстві.

Механізм адміністративно-правового забезпечення реабілітації військовослужбовців являє сукупність таких елементів: 1) адміністративно-правових норм, що визначають права та обов'язки учасників процесу реабілітації військових, структуру та функції органів управління у сфері реабілітації військових, медико-соціальні стандарти, процедури ліцензування та акредитації реабілітаційних закладів, тощо; 2) форм, засобів та способів адміністративно-правового регулювання – діяльності суб'єктів суспільних відносин спрямованої на надання послуг у сфері реабілітації військових, здійснення адміністративних процедур оформлення статусу ветерана, організації, контролю та оцінювання якості надання реабілітаційних послуг; 4) видання актів застосування права – рішень органів публічної адміністрації в результаті реалізації повноважень у сфері публічного адміністрування системою реабілітації військових; 5) оскарження (адміністративного, судового) рішень, дій чи бездіяльності органів публічної адміністрації у сфері реабілітації військових; 6) застосування заходів адміністративної та дисциплінарної відповідальності (до суб'єктів публічної адміністрації) за порушення законодавства у сфері реабілітації військових, а також усунення причин та умов, які зумовили настання таких порушень.

Список використаних джерел:

1. Шостак С. Л. Функціонування медичних сил України в умовах реформування системи охорони здоров'я (період військового стану). *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління*. № 3(63) (2022). С. 133-142.
2. Коваль В. П. Правовий статус військовослужбовців в Україні в умовах воєнного стану : *дисертація*. Харківський нац-й універ-т ім. В. Н. Каразіна. Харків. 2014. 34 с.
3. Шкуропацький О. І. Назаренко О. Л. Соціально-психологічна реабілітація військовослужбовців. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 1. С. 73–76.
4. Мота А. Ф., Гринько Р. В., Петrenchенко С. А. Соціальний захист військовослужбовців в умовах воєнного стану. *Право і суспільство*. 2022. № 3. С. 161–166.
5. Бевзенко В.М. Сутність та поняття адміністративно-правового регулювання. *Вісник господарського судочинства*. 2006. № 3. С. 162–167.
6. Адміністративне право України: *підручник*/ [П. Діхтієвський, Ю. Вашенко, Н. Задірака, В. Пашинський, В.Клинчук та інші]; за заг.ред. П. Діхтієвського. Київ: «Видавництво Людмила», 2023. 772 с.

7. Загальне адміністративне право: *підручник*/ за заг. ред. Р.С.Мельника. Друге видання. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 688 с.
8. Адміністративне право України. Повний курс : *підручник* / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін. ; за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Видання четверте. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с.
9. Адміністративне право України: *Підручник*. Вид. 2, змін, і доп. / За заг. ред. Т.О. Коломоець. К: Істина, 2012. 528 с.
10. Адміністративне право зарубіжних країн : *курс лекцій* / О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, О.Є. Користін та ін.. ; за ред.. О.В. Кузьменко. К. : Юрінком Інтер, 2014. 528 с.
11. Ігонін Р. Проблема доктринального визначення поняття «адміністративно-правове забезпечення». *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2015. № 2 (40). С. 37–43.
12. Чистоклетов Леонтій, Хитра Олександра. Поняття адміністративно-правового забезпечення та його механізму. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». № 3 (27), 2020. С. 173-178.
13. Шопіна І.М. Феномен адміністративно-правового забезпечення в адміністративному праві України. *Наука і правоохорона*. 2018. №4(42). С.143–144.
14. Медяник В.А. Адміністративно-правове забезпечення державної соціальної політики в Україні : *дис. ... д-ра юрид. наук* : 12.00.07. Запоріжжя, 2021. 424 с.
15. Погосян Р.Г. Поняття та елементи механізму адміністративно-правового захисту прав ветеранів війни. *Наукові записки*. Серія: *Право*. №14.2023. С. 152-156.

